

Presentació

La costa catalana és un dels principals destins turístics de sol i platja de la Mediterrània. Al llarg de cinc-cents cinquanta quilòmetres, el litoral ofereix paisatges contrastats, espais amb equipaments esportius i culturals i una àmplia oferta d'hotels, apartaments, càmpings i ciutats jardí.

L'objectiu d'aquest llibre és aproximar-nos al litoral català com a espai d'oci, amb especial èmfasi en les pràctiques dels banys de mar entre principis del segle XIX i finals del segle XX.

A partir de Barcelona es difondran les pràctiques de lleure arran de mar amb infraestructures balneàries, transport i residència de vacances. En definitiva, equipaments turístics que ja a finals del segle XIX van ser capaços de competir amb els ja existents a la Mediterrània francesa i a les costes atlàntica i cantàbrica.

La capital catalana no disposava de bones platges, però gaudia d'una excel·lent situació geogràfica. Era el centre d'una xarxa de carreteres i de ferrocarril, i també disposava d'un port on feien escala passatgers d'ultramar, en especial americans. Tots aquests elements, afegits a l'oferta cultural de la ciutat, permetran satisfer, des del primer terç del segle XX, la demanda d'oci marítim que noves percepcions i pautes culturals havien creat entre les classes benestants.

Barcelona serà la *Perla del Mediterrani*, peça principal d'un seguit de nuclis que, entre Caldetes i Sitges primer, i Salou i S'Agaró després, s'estendran per la costa catalana fins als anys anteriors a la guerra civil. Aquestes primeres instal·lacions seran la clau i la base del que esdevindrà, a partir de la dècada dels anys seixanta del segle XX, el més important complex d'oci marítim de la Mediterrània.

Ara bé, com ja es pot suposar, en un territori de forta activitat econòmica i d'intensa ocupació humana com era el litoral català, la construcció dels nous espais de banys de mar no serà un procés lineal, ni afectarà de la mateixa manera tota la franja costanera. Els conflictes, les competències, la interrelació i la convivència, quan no la barreja amb altres usos i activitats com les agrícoles, les industrials o les portuàries, diferenciaran els espais litorals i suposaran ritmes diferents en la seva incorporació a l'activitat d'oci.

De la mateixa manera, les diferències socials es traduiran al territori en espais d'oci selectes, freqüentats per les classes benestants de la burgesia i la noblesa, separats d'altres espais de lleure de caràcter popular.

Igualment, les diferents i contrastades potencialitats geogràfiques dels poc més de cinc-cents quilòmetres de la costa catalana —aiguamolls, platges i costes *braves* inaccessibles—, la diversitat de recursos naturals que ofería el territori proper a la

franja litoral —pedreres, sorra, aigües termals— seran factors que sovint marcaran la creació de determinats espais.

En definitiva, el desenvolupament tècnic i, en especial, de les infraestructures de transport, en diferents contextos socioeconòmics i en el marc de pautes culturals canviants —des de l'ús de l'aigua de mar com a pràctica mèdica, fins a l'helioteràpia, l'alliberament del cos i la invenció del bronzejat— marcaran les diferents etapes que se succeiran en la construcció dels espais d'oci marítim a Catalunya. Una aproximació a cadascuna de les esmentades etapes o períodes, que es poden diferenciar al llarg de gairebé dos-cents anys, ens ha de permetre configurar, finalment, un model d'ocupació del litoral que sovint, amb una gran continuïtat i sense grans ruptures, es mantindrà fins a mitjan dècada dels seixanta.

Aquest llibre vol presentar les transformacions dels paisatges lligats als banys de mar, a partir de les diferents formes urbanístiques i arquitectòniques que s'han anat construint al litoral català. No oblidarem, tanmateix, els seus principals protagonistes —els banyistes— que, amb usos, activitats i pràctiques esportives i lúdiques arran de mar o les seves iniciatives empresarials, vivències, costums i tradicions, a més d'una gran dosi d'innovació, anarien configurant el *cinturó de sol* català.

Endinsar-nos en la descoberta de la gènesi i evolució dels nostres espais d'oci marítim, al llarg de dos-cents anys, pot resultar de gran interès, quan gairebé totes elles han desaparegut a conseqüència de les recents transformacions del nostre litoral.

Mercè Tatjer i Mir